

Rzeczpospolita Zakopiańska

Autor tekstu: **Lesław Dall**

Powstała „Rzeczpospolita Zakopiańska” z „prezydentem” Stefanem Żeromskim i przez kilkanaście dni była jednym z pierwszych skrawków niepodległej Polski.

Na przełomie XIX i XX w. Zakopane przeżywało okres wielkiego rozkwitu. Zwiększający się ruch turystyczny przyczynił się do powstania pensjonatów, hoteli, nowych ulic, a także rozpoczęcia budowy wodociągów. Wieś Zakopane, już jako uzdrowisko, nabrała miejskiego charakteru.

Niezwykle doniosłym wydarzeniem było doprowadzenie w 1899 r. do Zakopanego linii kolejowej^[1] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn1). Podróż do stolicy Tatr odtąd stała się krótsza i znacznie tańsza, dzięki czemu liczba kuracjuszy i turystów się zwielokrotniła. Obok zamożnych przedstawicieli warstw posiadających pojawiali się w tych stronach także letnicy ze sfer inteligenckich: urzędnicy, nauczyciele, studenci, artyści i literaci. Zakopane stało się wówczas wakacyjnym centrum kulturalnym i politycznym ziem polskich pod zaborami. Według spisu przeprowadzonego w 1901 r. liczyło 5283 stałych mieszkańców^[2] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn2).

W latach 90. XIX w. w Zakopanem rozwinął się zwyczaj uroczystych obchodów świąt narodowych, takich jak rocznice wybuchu powstań listopadowego i styczniowego czy uchwalenia Konstytucji 3 maja^[3] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn3). Spośród wielu z nich specjalny charakter miały obchody setnej rocznicy powstania kościuszkowskiego w 1894 r., a także setna rocznica urodzin Adama Mickiewicza w 1898 r. Uroczystości rocznicowe wpływały na konsolidację społeczeństwa zakopiańskiego, integrowały miejscową ludność z przybywającymi rodakami z innych zaborów, a także ożywiały rytm życia zakopiańskiego.

Najsilniej jednak, jeżeli chodzi o integrację Polaków wówczas, wpłynął znany spór polsko-węgierski o Morskie Oko, który połączył rozmaite grupy społeczne Zakopanego z działaczami innych zaborów. Spór, toczący się w latach 1890-1902 r., zakończył się wyrokiem sądu polubownego w Grazu, przyznającym Morskie Oko stronie polskiej.

Zakopane, jako że było chętnie odwiedzane - zwłaszcza w sezonie letnim — przez dużą liczbę Polaków z ziem trzech zaborów, stanowiło dogodne miejsce dla agitatorów politycznych. Odbywały się więc tam liczne odczyty, wiece, zbiórki pieniędzy na różne cele patriotyczne.

Początkowo największe wpływy polityczne zyskiwała endecja (Liga Narodowa, następnie Narodowa Demokracja), a z wykładami przyjeżdżali Zygmunt Balicki, Roman Dmowski, Jan Ludwik Popławski czy Wincenty Lutosławski^[4] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn4). Zwolennikami tej opcji były bardzo wpływowe wówczas postacie w Zakopanem, jak Wincenty Szymborski — zarządca dóbr Władysława Zamoyskiego i Jan Gwałbert Pawlikowski -właściciel „Domu pod Jedlami”.

Od 1904 r. w Zakopanem daje się zauważyć rosnące wpływy socjalistów. W sierpniu, w pełni sezonu letniego, z inicjatywy Polskiej Partii Socjalistycznej została zwołana w Zakopanem konferencja inteligencji poświęcona kwestiom bieżącej taktyki. Wzięło w niej udział około 70 osób, a wśród nich: Stefan Żeromski, Gustaw Daniłowski, Tadeusz Gałęcki, Ludwik Krzywicki, Ignacy Daszyński, Kazimierz Kelles-Krauz, Jan Bielecki, Bolesław Jędrzejowski, Leon Wasilewski Witold Jodko-Narkiewicz, Ksawery Prauss. Była to próba propagowania działalności PPS w środowisku inteligencji^[5] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn5). W 1905 r., w podczas tzw. Uniwersytetu Wakacyjnego, odbył się cykl wykładów, wygłoszonych przez Stanisława Brzozowskiego oraz Witolda Jodko-Narkiewicza^[6] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn6). Wielu członkowi sympatyków PPS osiedlało się w Zakopanem na stałe, a wśród nich: dr Kazimierz Dłuski, dr Marcin Woczyński, dr Edmund Brzeziński, dr Waclaw Kraszewski, Zofia i Ksawery Praussowie, Henryk Minkiewicz, Gustaw Daniłowski i inni. Byli oni bardzo aktywni na niwie społecznej, angażowali się w działalność wielu wpływowych w Zakopanem stowarzyszeń i instytucji.

Od 1901 r. na dłuższe pobyty stale przyjeżdżał do Zakopanego Józef Piłsudski^[7] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopianska/#_ftn7). Tu,

u podnóża Tatr często odbywały się posiedzenia PPS-Frakcji Rewolucyjnej i Wydziału Bojowego PPS.

W lutym 1905 r. Józef Piłsudski odwiedził Stefana Żeromskiego w willi „Jordanówka” w Zakopanem i zażądał od niego podpisania odezwy — jak po latach wspominał pisarz — „wzywającej cały naród do składania ofiar pieniężnych na broń dla armii, której zawiązki będą tworzone”[8] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn8). Odezwę taką mieliby podpisać, poza Żeromskim i Piłsudskim, Stanisław Witkiewicz, Stanisław Wyspiański, Bolesław Limanowski i Karol Lewakowski. Żeromskiemu udało się pozyskać do tworzenia Skarbu Narodowego Stanisława Wyspiańskiego. W listopadzie 1905 r. Stanisław Witkiewicz wydał na własny koszt ulotkę pt. „Wezwanie”, wzywającą do składania datków na walczących robotników oraz w ogóle na rzecz jedności wszystkich Polaków w postaci podatku narodowego[9] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn9). Inicjatywa ta jednak nie przyniosła większych rezultatów[10] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn10).

Dopiero w 1912 r. udało się Piłsudskiemu doprowadzić do stworzenia Polskiego Skarbu Wojskowego. Zebranie założycielskie odbyło się w dniach 25-26 sierpnia w nowo wybudowanej willi „Wołodziejówka” w Zakopanem, przy ul. Sienkiewicza 4. Wzięły w nim udział 33 osoby, m.in.: Henryk Bagiński, Ignacy Daszyński, Janusz Gašiorowski, Witold Jodko-Narkiewicz, Bolesław Limanowski, Feliks Młynarski, Józef Piłsudski, Karol Popiel, Eugeniusz Romer, Władysław Sikorski, Walery Sławek, Władysław Studnicki, Włodzimierz Tetmajer, Stefan Żeromski, Tadeusz Miciński, Andrzej Strug, Ferdynand Goetel, Ksawery Prauss, Adrian Diveky. Uczestnicy zjazdu zakopiańskiego uchwalili powołanie Polskiego Skarbu Wojskowego, którego celem miało być „subwencjonowanie wszelkich przygotowań wojskowych, jako to: organizacja kształcenia militarnego, wydawnictw wojskowych, stowarzyszeń militarnych itp.” Zjazd zakopiański stanowił pierwszy etap koordynacji i współpracy ruchu niepodległościowego. Jego konsekwencją było utworzenie w Wiedniu tego samego roku Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych[11] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn11).

Rok później, 19 sierpnia 1913 r., wielkim wydarzeniem okazał się przemarsz ulicami Zakopanego uzbrojonego oddziału szkoły instruktorów paramilitarnej organizacji „Strzelec”, liczącego 96 członków. Obóz ćwiczebny znajdował się w Stróży k. Tymbarku. Przemarsz, ćwiczenia umundurowanego i uzbrojonego oddziału strzeleckiego miał zademonstrować przyjezdnym, Polakom z trzech zaborów, ideę ruchu niepodległościowego. Warto wymienić niektórych uczestników tej defilady, byli to: Józef Piłsudski — przyszły Marszałek Polski, a także: Kazimierz Sosnkowski, Tadeusz Kasprzycki, Michał Tokarzewski-Karaszewicz, Julian Stachewicz, Mieczysław Ryś-Trojanowski, Janusz Głuchowski, Marian Kukiel, Stanisław Grzmot-Skotnicki — przyszli generałowie wojska polskiego, jak również Leopold Lis-Kula — owiany legendą, przyszły najmłodszy podpułkownik.

20 sierpnia Józef Piłsudski wygłosił w sali „Morskiego Oka” odczyt pt. „Kryzysy boju”, dotyczący psychologii walki. Sala była wypełniona po brzegi, sprzedano wszystkie bilety, nawet na miejsca stojące, gdyż zainteresowanie sprawami wojskowymi było bardzo duże[12] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn12).

W związku z niepodległościowym ożywieniem Polaków w Zakopanem powstał oddział „Strzelca” — „Drużyna Podhalańska”, najmłodszy zaś pod komendą Andrzeja Małkowskiego szkolili się w drużynie skautowej. Nawet konserwatywne Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” zorganizowało zmilitaryzowaną Polową Drużynę Sokolą.

Wybuch I wojny światowej postawił te paramilitarne organizacje w stan gotowości. Z Zakopanego wyszły trzy zorganizowane oddziały ochotników do legionów. Już 5 sierpnia 1914 r. wyruszył liczący 50 ludzi oddział „Strzelca” pod komendą Kazimierza Wyczałkowskiego i Mariusza Zaruskiego, a 15 sierpnia 17 starszych skautów wyruszyło na czele z Andrzejem Małkowskim. Ostatni oddział liczący około 100 ochotników, pod komendą Henryka Minkiewicza, opuścił Zakopane 17 września i dotarł do Mszany Dolnej, dając początek kompanii zakopiańskiej 3. Pułku Legionów[13] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn13).

Działania wojenne nie dotarły bezpośrednio do Zakopanego, niemniej stało się ono dla walczących Legionów zapleczem. Powstały tam pracownie intendentury Legionów Polskich, produkujące ekwipunek żołnierski, utworzono szpitale dla chorych i rannych żołnierzy, zorganizowano różną pomoc dla uchodźców z terenów objętych wojną, zbierano pieniądze i kosztowności na rzecz Polskiego Skarbu Narodowego.

Szczególną rolę dla Zakopanego i odradzania się państwa polskiego po okresie I wojny światowej odegrał Stefan Żeromski, jeden z najznamienszych pisarzy polskich. Od 1892 do 1921 r.

dużo czasu spędzał w stolicy Tatr, gdzie przybywał dla poratowania zdrowia. Wówczas też brał żywy udział w życiu społecznym, kulturalnym i politycznym, wygłaszając odczyty, angażując się w rozwój teatru, działając na rzecz różnych komitetów, organizacji społecznych i oświatowych, m.in. w 1904 r. współorganizował tamtejszą Bibliotekę Publiczną, której później prezesował, a w latach 1917-1919 był prezesem i zarazem gorliwym pracownikiem zakopiańskiego koła Towarzystwa Szkoły Ludowej. Tworzył kursy dla analfabetów, organizował ruchome biblioteki, docierające do najbardziej oddalonych wsi, a także patronował cyklowi wykładów o Polsce^[14] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn14).

Wybuch I wojny światowej w 1914 r. zastał Żeromskiego w Wyżnich Hagach po południowej stronie Tatr, skąd natychmiast wrócił do Zakopanego. Po nieudanej próbie wstąpienia do Legionów Polskich przez cały okres wojny mieszkał w Zakopanem, biorąc czynny udział w tamtejszym życiu politycznym.

W latach 1914-1916 wraz z Janem Kasproviczem był członkiem tajnej organizacji, dążącej do odzyskania niepodległości i zjednoczenia wszystkich ziem polskich. Konspiracyjne zebrania odbywały się „u Karpia”, w sławnej restauracji Stanisława Kasprovicza przy ul. Krupówki, gdzie spotykała się cała artystyczno-legionowa bohema zakopiańska. Wieczorem, przy suto, jak na wojenne czasy, zastawionym stole, w „gabinecie karykatur” konspirowano i odbywano pogawędki polityczne. Powstała w tym czasie kolekcja 48 karykatur autorstwa artysty malarza i legionisty Kazimierza Sichulskiego, przedstawiająca znanych i cenionych ówczesnych malarzy, aktorów, poetów, pisarzy, naukowców, polityków i legionistów, częstych bywalców wspomnianej restauracji^[15] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn15).

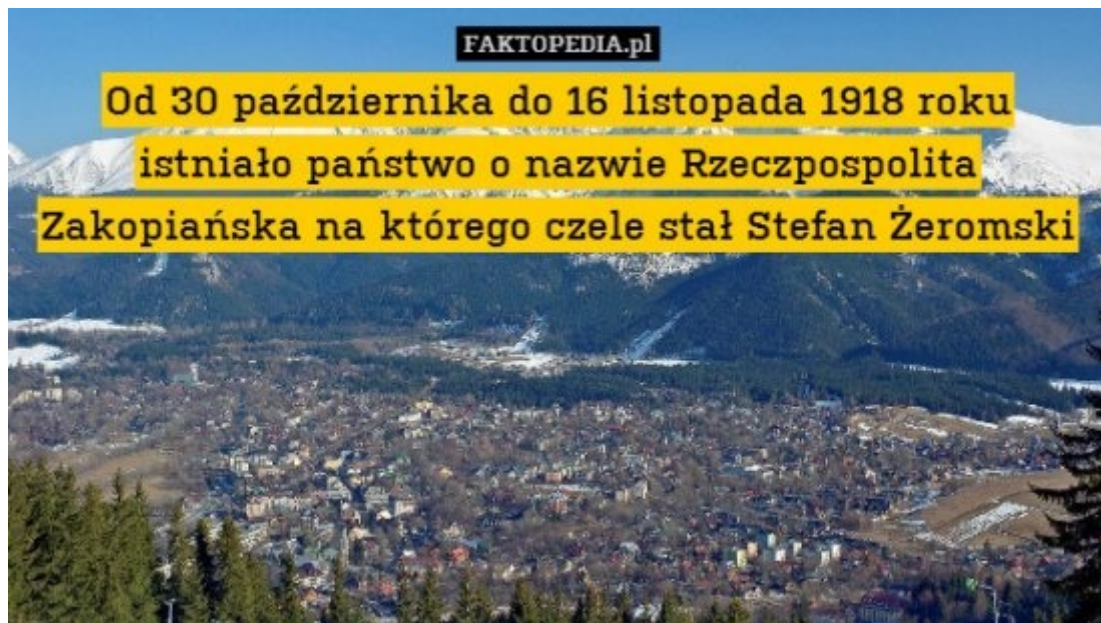
Od roku 1915 do 1918 Żeromski działał w Narodowym Komitecie Zakopiańskim, ekspozyturze Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN). Zadaniem NKN było polityczne i materialne wspieranie Legionów Polskich. Żeromski sprawował funkcję zastępcy sekretarza. Do jego obowiązków należało pisanie protokołów z posiedzeń zarządu, przewodniczył też sekcji ekonomicznej. W wyniku jego starań utworzono w Zakopanem Warsztaty Pracy Kobiet^[16] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn16).

Jesienią 1918 r., w czwartym roku wojny, przegrana Niemiec i Austro-Węgier stawała się faktem. Stąd ze strony endecji w Zakopanem wyszła inicjatywa likwidacji rządów zaborcy i przejęcia władzy. Początki były skromne, tak wspominał je jeden z przywódców zakopiańskiej endecji, nauczyciel Medard Kozłowski:

Z początkiem października 1918 r. wezwany zostałem do Krakowa, gdzie od kierowników stronnictwa narodowo-demokratycznego otrzymałem polecenie przygotowania Zakopanego na nadchodzący upadek Austrii. Polecono nam, kilku miejscowym Ćendekomć, utworzyć natychmiast Organizację Narodową, do której mieliśmy wciągnąć — o ile możliwości — wszystkie odłamy polityczne.

Zadanie nie było łatwe. Jakkolwiek podczas całej wojny przeważały w Zakopanem nastroje ententofilskie, to jednak siły nasze, endeków, były bardzo skromne. Było nas — krótko mówiąc - najpierw pięciu, a pod koniec wzrosliśmy do siedmiu.

Największe zmartwienie mieliśmy z tym kogo postawić na czele. Właściwie inaczej: czy Żeromski przyjmie prezesurę w Organizacji Narodowej. Bo, że tylko on może stanąć na jej czele, na to zgodziliśmy się od razu^[17] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit a-zakopiaska/#_ftn17).

Wtajemniczony w te plany, Stefan Żeromski zgodził się bez wahania. Nie pytając o pozwolenie władz, Wincenty Regiec, naczelnik gminy zakopiańskiej, zwołał 13 października 1918 r. wielkie zebranie obywatelskie. W sali „Sokoła” przy rynku zebrało się około 200 osób ze wszystkich sfer miejscowej społeczności. Stanisław Wyrzykowski wygłosił referat, po czym wybrano zarząd Organizacji Narodowej jako organu, mającego za zadanie przejęcie władzy. Prezesem został Żeromski, jego zastępcami: Franciszek Pawlica, z PSL „Piast”, prezes Związku Górali, major Mariusz Zaruski, powiązany z obozem legionowo-peowiackim i Wincenty Szymborski z endecji. Funkcję sekretarza powierzono Medardowi Kozłowskiemu. Wraz z wybranymi członkami zarząd liczył 32 osoby.

W rezolucji, przedstawionej przez adwokata Józefa Diehla, zebrani opowiedzieli się za utworzeniem niepodległej i zjednoczonej Polski i uznali Komitet Narodowy w Paryżu za reprezentację narodu polskiego wobec zwycięskich państw koalicji, ponadto domagano się przyłączenia do państwa polskiego Spisza i Orawy^[18] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn18). W ten sposób mieszkańcy Zakopanego jako pierwsi uznali się za obywateli państwa polskiego. Organizacja Narodowa, w założeniu ponadpartyjna, w rzeczywistości była kierowana przez endecję.

Przez dwa tygodnie trwały przygotowania do usunięcia jarzma zaborców i przejęcia władzy. W Zakopanem wówczas przebywało na leczeniu kilkuset wojskowych różnych stopni, przeważnie oficerów zawodowych. Poza tym stacjonował oddział wartowniczy o niejednorodnym narodowościowo obliczu, złożony z Austriaków, Czechów, Rusinów i Polaków, oraz silny oddział żandarmerii złożony z Rusinów.

Przebywający w Zakopanem w szpitalu Czerwonego Krzyża polscy oficerowie w służbie austriackiej, nawiązawszy kontakt z krakowską Polską Organizacją Wojskową, utworzyli tajny Komitet Oficerski w celu wojskowego przejęcia władzy. Na jego czele stanął kpt. Marian Bolesławowicz, a członkami byli porucznicy rezerwy: Kazimierz Olszewski, Adam Litwicki i Tadeusz Janowski. O swoich zamierzeniach poinformowali w ścisłej tajemnicy Żeromskiego. W poufnych rozmowach Żeromski podkreślał z naciskiem, aby rozbrojenie garnizonu austriackiego nastąpiło możliwie bez rozlewu krwi.

W przeddzień akcji do komitetu oficerskiego włączono jeszcze kilku polskich studentów, powołanych do służby w wojsku austriackim. W południe 31 października 1918 r. Komitet Oficerski przeprowadził rozbrojenie oddziału wartowniczego, opanował wartownię, magazyn broni i amunicji. Żołnierze polscy, po złożeniu przysięgi na wierność przyszłemu państwu polskiemu, objęli wartę, a żołnierze obcych narodowości zostali uwięzieni w areszcie domowym. Następnie rozbrojono żandarmerię i zajęto pocztę oraz dworzec kolejowy. Zakopane z całą okolicą Tatr było wolne od zaborcy i tym samym stanowiło pierwszą miejscowość zaboru austriackiego, która zrzuciła łańcuch niewoli. Dopiero kilka godzin później nastąpił przewrót wojskowy w Krakowie^[19] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn19).

Po tych wydarzeniach dwaj oficerowie, kpt. dr Gustaw Nowotny i kpt. Marian Bolesławowicz,

udali się do sekretarza zakopiańskiej Organizacji Narodowej i oznajmili mu o likwidacji garnizonu austriackiego oraz chęci oddania się pod rozkazy polskiej władzy cywilnej. Następnie razem zjawili się u Stefana Żeromskiego w willi „Władysławka” na Kasprusiach, gdzie po złożeniu meldunku poprosili o dalsze rozkazy.

Żeromski jeszcze tego dnia zwołał o trzeciej po południu zebranie zarządu Organizacji Narodowej z udziałem przedstawicieli wojska i gminy. Po wydaniu zarządzeń w sprawie bezpieczeństwa i losu licznych jeńców, którymi byli oficerowie i żołnierze armii austriackiej innych narodowości, postanowiono zwołać na drugi dzień rano zgromadzenie obywatelskie, które miało się przeobrazić w Radę Narodową. Posiedzenie Rady Narodowej, której przewodniczył Żeromski, odbyło się 1 listopada. Rada uznała zarząd Organizacji Narodowej za tymczasową władzę wykonawczą i poleciła mu zaprzysiąc inne miejscowe władze na wierność państwu polskiemu. Żeromski odebrał przysięgę od najstarszego rangą polskiego oficera majora Iszkowskiego. Nazajutrz, w Zaduszki na rynku, pod pomnikiem króla Władysława Jagiełły, odbyło się publiczne zaprzysiężenie wojska. Po przemówieniu dr. Kazimierza Dłuskiego, byłego komisarza wojskowego Legionów, Żeromski odebrał przysięgę od naczelnika gminy, komisarza klimatycznego, dyrektorów szkół, naczelników poczty i kolei, komendanta żandarmerii i przełożonego gminy żydowskiej. W okolicznościowym przemówieniu Żeromski nawiązał do „Ksiąg Pielgrzymstwa” Adama Mickiewicza. Powołany przez Polską Komisję Likwidacyjną w Krakowie starosta nowotarski zatwierdził władze zakopiańskie[20] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn20). Powstała „Rzeczpospolita Zakopiańska” z „prezydentem” Stefanem Żeromskim i przez kilkanaście dni była jednym z pierwszych skrawków niepodległej Polski.

„Rzeczpospolita Zakopiańska” dysponowała własną siłą zbrojną a także prowadziła własną politykę zagraniczną. Jednym z pierwszych poczynań nowych władz było przygotowanie zajęcia, należących do Węgier, polskich wiosek na Orawie. Major Mariusz Zaruski 31 października 1918 r. udał się do Nowego Targu i objął tam komendę nad miejscowym garnizonem wojskowym, gdzie wcześniej dokonano rozbrojenia oficerów i żołnierzy obcych narodowości. Do Czarnego Dunajca został odkomenderowany por. Jerzy Lgocki. Zaprzysiął miejscowe władze i werbował ochotników do wojska polskiego. W porozumieniu ze Stefanem Żeromskim podjął także decyzję o zajęciu polskich wiosek na Orawie.

Marsz na Orawę rozpoczął się 5 listopada 1918 r. Oddział porucznika Dąbrowskiego i podchorążego Nowotnego, złożony z 26 żołnierzy wyruszył pieszo z Czarnego Dunajca i zajął Piekielnik oraz Jabłonkę. Oddział por. Lgockiego natomiast, liczący 13 żołnierzy specjalnym pociągiem udał się do Suchej Góry, pierwszej stacji kolejowej po węgierskiej stronie, i po rozbrojeniu 9 żandarmów węgierskich założył kwaterę na dworcu kolejowym. Zajęto również sąsiednią Głodówkę. Stefan Żeromski w porozumieniu z Komitetem Narodowym w Nowym Targu wysłał do Suchej Góry kapelana wojskowego, ks. Jana Humpolę jako przedstawiciela cywilnych władz polskich. Ks. Jan Humpola wraz z por. Lgockim, na zaproszenie władz węgierskich, odbyli w Dolnym Kubinie konferencję z żupanem Bullą, dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa miejscowej ludności. Na spotkaniu ze Słowacką Radą Narodową w Dolnym Kubinie, której przewodniczył dr Radoliński, delegacja polska wysunęła argumenty, przemawiające za przyłączeniem do Polski części Orawy, zamieszkaną przez ludność polską.[21] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn21) W ten sposób „Rzeczpospolita Zakopiańska”, w imieniu nieistniejącego jeszcze państwa polskiego, zademonstrowała polskie prawa do Orawy.

16 listopada Rada Narodowa w Zakopanem została rozwiązana, a tym samym „Rzeczpospolita Zakopiańska”, której „prezydentem” był Stefan Żeromski przestała istnieć. Władzę przejęły organy nowo tworzącego się rządu polskiego. Tak po siedmiu latach pisał Stefan Żeromski o swojej władzy, sprawowanej w Zakopanem w dniach 31 października- 16 listopada 1918 r.:

[...] Powierzono [mi] niemal dyktaturę nad Zakopanem i przyległymi dolinkami. Sprawowałem ten zapomniany, śmieszny i wzniosły urząd przez jedenaście dni, gdy mama Austria waliła się w gruzy. Zaprzysiągłem uroczyście wojsko, policję, szpiclów, gminę, pocztę i telegraf na wierność nowemu Państwu, a nawet prowadziłem wojnę o odzyskanie wsi Głodówki i Sucha Góra od inwazji czeskiej. Mile wspominam te moje przewagi wojenne i dyktatorskie, gdyż zawierają morze wesela[22] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn22).

To, że Stefan Żeromski, wybitny pisarz i społecznik przejął władzę polityczną w imieniu odradzającego się państwa polskiego, przy powszechnej zgodzie, nie było przypadkowe. Stanowiło bowiem potwierdzenie jego wielkiego autorytetu, jaki zdobył w ciągu kilkunastu lat działalności

wśród ówczesnej zakopiańskiej lewicy i prawicy.

Nieco później Żeromski jeszcze raz skorzystał ze swojego autorytetu w sprawie byłych rządów C.K. Austrii w Zakopanem. Było to w trakcie pierwszej kampanii wyborczej do Sejmu Ustawodawczego odrodzonej Polski, gdy podniesiono kwestię rozliczeń z okresu I wojny światowej. Polska Komisja Likwidacyjna bowiem na podstawie przejętych w Krakowie akt z archiwum wywiadu austriackiego K-Stelle oskarżyła zakopiańskiego wójta Wincentego Regieca o tajną współpracę z tym wywiadem. 23 grudnia 1918 r. na posiedzeniu Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie podjęto jednogłośnie uchwałę o zawieszeniu zakopiańskiego wójta w urzędowaniu[23] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn23). Według oskarżenia Regiec miał składać raporty, dotyczące działalności Narodowego Komitetu Zakopiańskiego por. Józefowi Głowińskiemu, oficerowi K-Stelle w Zakopanem[24] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn24). Zarzuty dotyczące rzekomej działalności szpiegowskiej wójta zostały powtórzone na posiedzeniu Rady Miasta Krakowa 4 marca następnego roku. Mimo oskarżeń Wincenty Regiec nie ustąpił ze stanowiska wójta. W jego obronie stanęło wielu znanych mieszkańców Zakopanego: Stefan Żeromski, Franciszek Pawlica — prezes Związku Górali, Wincenty Szymborski — dyrektor dóbr Władysława Zamoyskiego, Urszula Brzozowska — właścicielka pensjonatu „Szałas”, Józef Diehl — adwokat, redaktor „Echa Tatrzańskiego” i ks. proboszcz Kazimierz Kaszelewski. Złożyli oni ówczesnym władzom obszernie pisemne zeznania[25] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn25). W tej sytuacji rada gminna Zakopanego kilka dni później podjęła jednogłośnie uchwałę w obronie czci swojego wójta. Wincenty Regiec skierował do sądu w Krakowie wniosek o oczyszczenie go z zarzutów. Lecz choć proces rozpoczął się pod koniec maja[26] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn26), to sprawa nie została ostatecznie rozstrzygnięta.

Przeoglądając ówczesną prasę krakowską, można odnieść wrażenie, że żadna siła polityczna nie była zainteresowana rozliczeniami. W skład nowej Rady Gminy Zakopane, wybranej w grudniu 1919 r. wszedł ponownie Wincenty Regiec, ale stanowisko wójta zostało powierzone Medardowi Kozłowskiemu.

4 maja 1919 r., gdy w Zakopanem uroczystość obchodzono pierwsze w niepodległej Polsce święto Konstytucji 3 maja, miało ono niezwykłą oprawę. Wiosną spadły w Zakopanem duże śniegi i długo trzymał mróz. Żołnierze Kompanii Wysokogórskiej wojska polskiego pod komendą sierż. Stanisława Gąsienicy Sobczaka Johyma, w cywilu artysty rzeźbiarza, zbudowali ze śniegu i brył lodu olbrzymi ołtarz polowy na zakopiańskim rynku. Polowa msza św. odprawiona w niedzielę zgromadziła tłumy mieszkańców[27] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn27). W uroczystości tej uczestniczył również Stefan Żeromski z żoną Anną i córką Moniką[28] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn28). Idąc za przykładem Krakowa, 1 czerwca tego roku na placu ofiarowanym przez Józefa Sieczkę przy ulicy Kościeliskiej, naprzeciwko starego kościoła posadzono uroczystość Drzewo Wolności, aby w ten sposób uczcić odzyskanie przez Polskę niepodległości.

W latach 1918-1919 Stefan Żeromski nadal angażował się w różne inicjatywy patriotyczne i społeczne w Zakopanem. Interesował się ludnością polską na Spiszu i Orawie, uczestniczył w zebraniach i komitetach, zajmujących się sprawą nowej granicy państwowej w Tatrach i na Podtatrzu, a także został członkiem, powstałej 4 maja 1919 r. z inicjatywy dr. Stanisława Eliasza Radzikowskiego, Rady Generalnej Konfederacji Chochołowskiej z siedzibą w Zakopanem. Celem Konfederacji Chochołowskiej była obrona Spisza i Orawy[29] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn29). Ponadto uczestniczył jako honorowy gość w zjeździe kół obrony kresów południowych w Zakopanem. Problemy spisko-orawskie stały się tematem jego odezwy „Niech żyje Ziemia Spiska!”[30] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolita-a-zakopianska/#_ftn30)

Jesienią 1919 Żeromski wraz z żoną i córką opuścił Zakopane i przeniósł się do Warszawy.

2 listopada 1938 r., w 20. rocznicę powstania w Zakopanem „Rzeczpospolitej Zakopiańskiej” na czele z „prezydentem” Stefanem Żeromskim, odbyło się nabożeństwo żałobne za dusze zmarłych członków Rady Narodowej i członków zarządu Organizacji Narodowej, w tym także za zmarłego w 1925 roku Stefana Żeromskiego. Na uroczystym nadzwyczajnym posiedzeniu Rady Miejskiej w tym dniu podjęto też uchwałę o nazwaniu jeden z ulic stolicy Tatr imieniem Stefana Żeromskiego, a rynek, na którym Żeromski odbierał przysięgę na wierność państwu polskiemu, zdecydowano przemianować na pl. Niepodległości[31]

(http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftn31).

*

Tekst pochodzi z książki „Zakopane w czasach Rafała Malczewskiego”, t.2., pod redakcją Doroty Folgi-Januszewskiej i Teresy Jabłońskiej, Wydawnictwo BOSZ, Warszawa 2006.

[1] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref1) E. Jeleń, J. Krupski, *Stacja końcowa Zakopane. 100 lat kolei zakopiańskiej 1899-1999*, Warszawa 1999, s. 14.

[2] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref2) *Kronika zakopiańska*, „Nowa Reforma” nr 35, Kraków 12 II 1901 r., s. 2.

[3] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref3) I. Homola, *Od wsi do uzdrowiska*, [w:] *Zakopane. Czterysta lat dziejów*, R. Dutkova (red.), Kraków 1991, t.1, s. 208.

[4] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref4) Tamże, s. 213-214.

[5] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref5) A. Garlicki, *U źródeł obozu belwederskiego*, Warszawa 1983, s. 134.

[6] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref6) *Uniwersytet wakacyjny*, „Przegląd Zakopiański” nr 13, 1 VII 1905 r.

[7] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref7) L. Dall, *Józef Piłsudski w Zakopanem*, „Wierchy” 1999, t. 65, s. 61-86.

[8] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref8) S. Żeromski, *Na broń*, [w:] *Wyspiański w oczach współczesnych*, t. II, Kraków 1971, s. 220.

[9] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref9) M. Olszaniecka, *Kalendarium życia i twórczości*, [w:] *Stanisław Witkiewicz 1851-1915*, Zakopane 1996, s. 40.

[10] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref10) W. Jędrzejewicz, J. Cisek, *Kalendarium życia Józefa Piłsudskiego*, t. 1, Warszawa 1998, s. 198-199.

[11] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref11) A. Garlicki, *Geneza legionów. Zarys dziejów Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych*, Warszawa 1964, s. 37-46.

[12] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref12) W. Jędrzejewicz, J. Cisek, *Kalendarium życia Józefa Piłsudskiego*, t. 1, Warszawa 1998, s. 282-283; A. Uziembło, *Tatry i ludzie*, Kraków 1987, s. 284-289.

[13] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref13) K. Sadowski, *Przed rokiem*, „Gazeta Podhalańska” nr 44, 7 XI 1915; nr 45, 14 XI 1915; nr 46, 21 XI 1915.

[14] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref14) *Śp. Stefan Żeromski jako pracownik T.S.L.*, „Przewodnik Oświatowy. Organ Towarzystwa Szkoły Ludowej”, nr 3, grudzień 1925.

[15] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref15) H. Średniawa, *Karykatury Kazimierza Sichulskiego*, Warszawa 1976.

[16] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref16) M. Kozłowski, *Żeromski Ćpodsekretarzemć w zakopiańskiej filii N.K.N-u*, „Kronika Polski i Świata” nr 1, 1 I 1939 r.; zob. też: M. Rokosz, *Zakopane w latach wielkiej wojny*, [w:] *Zakopane czterysta lat dziejów*, t. 1, Kraków 1991, s. 233-234.

[17] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref17) M. Kozłowski, *Żeromski na czele ĆRzeczypospolitej Zakopiańskiejć*, „Gazeta Warszawska” nr 393, 24 XII 1932.

[18] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref18) *Organizacja Narodowa w Zakopanem* [tekst rezolucji], [dodatek do:] „Echo Tatrzańskie” nr 5, 15 X 1918 r.; L. Długołęcka, M. Pinkwart, *Zakopane przewodnik historyczny*, Warszawa 1994, s. 24-25.

[19] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolit-a-zakopianska/#_ftnref19) T. Janowski, *Jak Zakopane odzyskało w 1918 r. niepodległość (Wspomnienie)*, „Rocznik Podhalański” 1985, t. 3, s. 325-333.

[20] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref20) M. Kozłowski, *Żeromski na czele TRzeczypospolitej Zakopiańskiej*, „Gazeta Warszawska” nr 393, 24 XII 1932.

[21] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref21) M. Kozłowski, *Polska siłą zbrojną zajmuje Orawę. Za wolą ludności, a zgodą Węgrów i Słowaków*, „Kronika Polski i Świata” nr 39, 9 X 1938 r.

[22] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref22) Fragment listu Stefana Żeromskiego do Tadeusza Łopalewskiego, 22 IX 1925 [w:] *Stefan Żeromski. Kalendarz życia i twórczości*, Kraków 1976, s. 455.

[23] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref23) *Zawieszenie w urzędowaniu wójta Regieca w Zakopanem*, „Prawo Ludu” nr 1, 4 I 1919.

[24] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref24) *Regiec na usługach szpiegowskich ś.p. Austryi*, „Prawo Ludu” nr 3, 19 I 1919.

[25] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref25) *Przyczynek do dziejów wojennych Zakopanego. Protokół przesłuchania p. Stefana Żeromskiego z Zakopanego*, „Głos Zakopiański” nr 40, 3 X 1925; nr 41, 10 X 1925.

[26] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref26) *Z sali sądowej. Z tajemnic austriackiej K-Stelle, Kraków 28 marca*, „Dziennik Polski” nr 109, 29 V 1919.

[27] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref27) *Kronika. Trzeci Maja*, „Echo Tatrzańskie”, nr 8, 5 V 1919.

[28] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref28) Monika Żeromska, *Wspomnienia*, Warszawa 1993, s. 25.

[29] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref29) *Konfederacja Chochołowska ku obronie Spisza i Orawy*, „Dziennik Polski” nr 99, 19 V 1919.

[30] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref30) Stefan Żeromski, *Niech żyje Ziemia Spiska!*, „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego” 1919-1920, t. 37 [właściwie 38], s.7-9.

[31] (http://www.racjonalista.pl/https://obnt.pl/pl/aktualnosci/rzeczpospolitazakopianska/#_ftnref31) *Kronika zakopiańska. 20-ta rocznica objęcia władzy przez Radę Narodową*, „Ilustrowany Kurier Codzienny” nr 305, 4 XI 1938 r.

Tekst powstał dla [Ośrodka Badań nad Totalitaryzmami im. Witolda Pileckiego](http://www.obnt.pl) (<http://www.obnt.pl>)

Ośrodek Badań
nad Totalitaryzmami
im. Witolda Pileckiego

(Publikacja: 02-09-2017)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,10142) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,10142>)

Contents Copyright © 2000-2015 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2015 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego

portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl